

SLOVENSKE

UREDNIŠTVO: LJUBLJANA, GOSPOSKA 12 — NAROČNINA: ČETRTLETNO 15 DIN, ZA POL LETA 30 DIN, ZA VSE LETO 60 DIN — POSAMEZNE: ŠTEV. 1.50 DIN — V ZAMEJSTVO ZA VSE LETO 90 DIN
UPRAVNIŠTVO: LJUBLJANA GOSPOSKA 12 — POŠTNOČEK. RAČUN: LJUBLJANA ŠT. 16.176 — ROKOPISOV NE VRAČAMO — OGLASI PO TARIFU — TISKA ZADRUŽNA TISKARNA (M. BLEJEC) V LJUBLJANI

Duhovna pripravljenost

Usoda narodov ni zadeva višje sile, ampak v prvi vrsti vprašanje njihove notranje moči in pripravljenosti, s katero so se prebijali mimo vseh težav in nevarnosti, ki so jim grozile.

Slovenski narod teh lastnosti ni imel. Tudi danes jih še nima. Vzroke za to v preteklosti poznamo in smo jih že večkrat povedali. Toda kdo je kriv tega stanja v današnjih dneh, ne moremo in pogosto celo ne upamo povedati.

Narodna misel je med slovenskim ljudstvom omajana. Nikjer ni vrhovne vodilne misli, ki naj bi prevladovala vse druge vsakdanje zadevščine in razlike med stanovni in strankami. Vsaka struja postavlja svoja načela za najbolj važno narodno zadevo, načelno in dosledno narodno politiko zamenjemo s taktiziranjem in opletanjem.

ampak je zaradi tega vzroka tudi vse slovensko ljudstvo zapadlo v brezbriznost in malodušnost glede vsega, kar zadeva usodo naroda.

To dejstvo nam v mirnih in urejenih časih morda ni bilo prav neposredno nevarno, toda sedaj in v prihodnje bo odločalo o naši narodni usodi. Doslej za naš narod še ni bilo usodnejšega časa od sedanjega. Vanj smo pa prišli nepripravljeni in se celo danes, ko se trde resničnosti vsi zavedamo, nikakor ne mislimo poboljšati in vsaj nekoliko popraviti zamujeno.

Prepričani smo, da bo našo narodno usodo reševal slovenski kmet in delavec, ljudstvo samo. Politični računarji bodo v težkih časih prvi, ki bodo ljudstvo zapustili in se prodali za skledo leče.

Zato je sedaj prva naloga, da dvignemo med ljudstvom narodno samozavest in odpornost, vero v končno zmago narodnih pravic — pa naj med tem pride nad nas kar koli. Pregnati moramo otopelost in tujega duha, ki se je vgnezdil med ljudstvom po krivdi slovenskih ljudi in, v manjši meri, po krivdi tujih agitatorjev. V tem pogledu se je zadnja leta napravila med našim ljudstvom skoraj nepopravljiva škoda — vse samo iz dnevnih političnih računov.

Tu moramo začeti brezozirno zdraviti. Mislimo namreč, da v času, ko bo moral morda narod prinašati največje žrtve za svoj obstanek in prostor pod soncem, ni mesta za obotavljanje, da se žrtvuje vse tisto in vsi tisti, ki so narodnemu obstanku na poti.

In še to: Morda pride dan, ko bodo mogli Slovenci vztrajati samo, če jih bo prevzemala globoka vera v končno zmago pravice — ko nas bo zagnila tema in nam bo samo luč te vere v naših srcih dajala moč, vztrajnost in upanje v prihodnost, v kateri bomo spet zaživel polno, svobodno narodno življenje.

To močno, neomajno vero vsaditi v srce slehernemu slovenskemu človeku pa je danes najvažnejša dolžnost. Ft.

Opozorjamo

da pošiljamo prve številke preosnovane »Slovenije« na ogled na razne naslove in tudi nekaterim bivšim naročnikom. Upamo in želimo, da jim bo list v novi obliki všeč, sicer pa prosimo, da nam ga vrnejo. Uprava.

SLOVENSKE NAROD IN DRŽAVA

Skupina, ki o sebi zatrjuje, da je narod, se mora nujno prizadevati tudi za »popolnoma samostojno« državo, tako je naziranje naših jugoslovenskih ideologov.

Razvoj evropskega človeštva od 18. stoletja dalje brez dvoma kaže na to, da noben narod ne more prej mirovati, dokler si ne ustvari svoje države. To, bi rekli, je izkustvena resnica.

Toda, kaj je »popolnoma samostojna« država? Po liberalni, individualistični demokraciji 19. stoletja se je s pojmom države izoblikoval tudi pojem suverenosti, ki pa se je v nekaterih svojih skrajnostih izkazal kot neživljenjski, ker se je po tem pojmovanju človeška družba razbijala v enote, med katerimi že ni bilo skoraj nobene skupne vezi več, in ker je tako pojmovanje suverenosti onemogočalo urejevanje vsega tistega, kar more narodom biti skupno. V društvu narodov je bil v novem veku napravljen prvi izrazitejši politični poizkus skupne organizacije narodov, v Sovjetski zvezi pa drugi tak poizkus, seveda iz zelo različnih, ideološko nezdružljivih izhodišč.

Hočem pa s temi besedami, v tej zvezi, opozoriti le na dejstvo, da živimo v času, v katerem sicer še vedno živi in je še vedno močno aktualno načelo svobode in suverenosti narodov, narodnih držav, da pa se to načelo v tej dobi zelo izrazito srečuje s političnimi napori organiziranja človeške skupnosti in okrnitve suverenosti zaradi organiziranja te skupnosti.

V državoznanstvu pa tudi pojem same države ni tako nesporen, kakor se to navadno jemlje. Govorimo o Združenih državah Severne Amerike, govorilo se je o plemenskih državah v okviru nemškega Rajha. Državoznanstvo postavlja sicer idealne pojme države, konfederacije, federacije, sestavljene in enotne države, avtonomije, samouprave itd. Ob določenih primerih pa je večkrat kaj sporno, kam naj neko politično tvorbo uvrstimo. Tako je vedno. Življenje v raznolikosti svojih tvorb je pestrejše, mnogo pestrejše, kakor da bi ga mogla znanost, ki te tvorbe raziskuje in sistematično razvrščuje, izčrpno zajeti.

Živimo v dobi velikega presnavljanja. Teško je reči, kaj bo izšlo iz tega presnavljanja, kakšen bo končni rezultat tega presnavljanja v mednarodni in družbeni ureditvi Evrope. Smiselni, končni rezultat vsega tega krčevitega presnavljanja pa bi bila evropska »federacija« narodov, organizirana po principu svobode in enakovrednosti vseh narodov, a ob skupni organizaciji urejevanja vsega, kar more biti evropskim narodom skupno in kar se more le s skupnimi napori urediti, to je zlasti vrsta gospodarskih in socialnih vprašanj. Danes je sicer ta ideja od nacionalistično imperialističnih sil osmešena. In vendar je za to idejo bič svete nujnosti. Brez evropske »federacije« je konec svobode evropskih narodov, konec tiste kulture, po kateri je bila Evropa vzornica človeštva.

Gotovo pa je, da ne smemo biti niti slovensko, niti jugoslovansko ozkosrčni, da ne smemo biti sužnji nekih ustavnopravnih pojmov in zgodovinskih zgledov in da moramo vsa vprašanja te ureditve reševati odkrito in pogumno, z velikim razumevanjem za stvarno dane sile in potrebe.

Slovenci hočemo čim največ svobode, hočemo se kot narod kar najkrepkeje organizirati. Hočemo, ker moramo. — Imamo kulturna in gospodarskosocialna vprašanja, ki jih moremo rešiti dobro le sami. Slovenija mora postati močna in izrazita privlačna sila za vse Slovence, ki živijo izven Slovenije in izven Jugoslavije. Ustvarjeni morajo biti ustavni pogoji, ki bodo enkrat za vselej onemogočili zapostavljanje in gospodarsko izkoriščanje Slovencev po komer koli. Čim največja samostojnost mora biti naša zahteva kljub težkim časom, v katerih živimo in

ne da bi ga mogla pri tem ubraniti lastna državnost. Na drugi strani pa moramo biti modri dovolj, da ne rušimo skupnosti, ki nam je v oporo, in da ne gremo slepo za zahtevo svobodoljubja v neke skrajnosti, v katerih se more svoboda izprevreči le v svoje nasprotje. Čas, v katerem živimo, ne sme zatreti našega svobodoljubja ter napraviti iz nas ljudi, ki se izčrpavajo samo v skrbeh za sedanji trenutek. Naše svobodoljubje pa nam zopet ne sme jemati pameti, razumevanja za medsebojno življenjsko zavisnost narodov, južno-slovanskih, evropskih.

Moglo bi postati usodno, če ne bi razumeli, da gre pri urejevanju Jugoslavije, tako po času, v katerem je Jugoslavija nastala, kakor po sodobnih tendencah političnega in družbenega razvoja, za individualen primer, za katerega v preteklosti ni zgleda, ki bi se kril z našim. So analogije, toda samo analogije. Vsaka mehanizacija mišljenja po zgledih iz preteklosti škoduje. Človek bi rekel, da bi bilo bolje za nas, ko bi manj gledali na to,

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Politični dogodki

Danes se skoraj vsa zunanja in notranja politika nanaša bolj ali manj na vojno. Tudi nevtralnih držav. Naj se govori o gospodarskih vprašanjih ali o popolnoma kulturnih stvareh — zmeraj stoji od zadaj vojna s svojimi posebnimi vprašanji, ki se sučejo okoli dobave tvarnih dobrin zase ali vsaj njihne odtegnitve nasprotniku, ali ki grede za propagando sebi v korist in nasprotniku v škodo.

Danes je šteti bolj ali manj za dognano, da je bila zasedba Danske in Norveške

eden izmed predmetov, ki sta jih Mussolini in Hitler obravnavala na Brennerju. O tem priča zlasti enodušno stališče italijanskega tiska, ki se je od vsega začetka in popolnoma postavil ob tej zasedbi na nemško stran. In medtem ko je skušal biti prej stvaren in je pričel v enakih meri tudi zavezniška poročila, četudi na manj vidnih mestih, je zdaj nekaj časa sploh molčal o njih. Očitno so italijanski politiki mislili, da je odločitev že padla, in se pripravljali. Posebno Gaydova

izjava, ki smo jo navedli že zadnjič, je značilna o tem pogledu.

Razen tega se je začela gonja zoper vse tiste Italijane, ki so kakor koli kazali simpatije za zaveznike, zlasti za Francoja, češ da so to sami prikriti protifašisti. Začeli so dalje napadati glasilo Vatikana »Osservatore Romano«. To je danes edini dnevnik v Italiji, ki ni odvisen od fašistične cenzure in ki stoji dejansko na strani zaveznikov. Zato ga v Italiji precej berejo: od nekaj tisoč izvodov je narasla naklada v zadnjih letih na 170.000. Glasilo Farinaccijske »Regime Fascista« zahteva kar naravnost njegovo prepoved.

Zavezniki seveda niso bili slepi in gluhi. Delali so, to pot nenavadno hitro in odločno. Velika Britanija je svoje vojno brodovje v Sredozemlju močno pojačala in ga zbrala na vzhodu, kjer ima na Cipru, v Palestini in Egiptu močna oporišča. Na vzhodu stoji tudi maršal Weygand v Siriji z vojsko, ki jo danes cenijo že na pol milijona mož, tam so pripravljene v Egiptu angleške in domače čete. Hkratu je Velika Britanija odredila, da ne smejo lastne in norveške trgovske ladje, namenjene na vzhod, več pluti skozi Sredozemsko morje, ampak po dolgi poti okoli Afrike. Ta odredba je dobila posebno ost zategadelj, ker je angleška vlada izrečno poudarila, da so ti njeni ukrepi v zvezi z nekimi izjavami italijanskih državnikov in častnikov.

Ob tej napetosti je postala pozorna posebno najmočnejša nevtralna sila Amerika. Njen poslanik Phillips je obiskal Mussolinija istega dne, ko je Velika Britanija ustavila svoj sredozemski promet. Omeniti je še, da je šel Phillips takoj po tem obisku k jugoslovanskemu rimskemu poslaniku Hrnistiću. Ob istem času pa je imel laški poslanik v Washingtonu razgovor najprej z državnim podtajnikom Sumner Wellesom, potem pa še z državnim predsednikom samim.

Vsebine teh razgovorov sicer bržkone še ne bomo zvedeli tako kmalu. Ali zdi se, da je napetost za hip odjenjala. Morebiti so Amerikanci kaj namignili o tem, da bi tudi oni utegnili biti potegnjeni v spor. Tako ameriško posredovanje bi pa strategično položaj gotovo močno spremenilo zaveznikom v korist.

Morebiti je tudi še kaj drugega vmes. Ravno v času največje napetosti sta obiskala laški prestolonaslednik in njegova soproga papeža, čigar stališče v sedanji vojni je dovolj znano. In ko sta odhajala, ju je rimsko ljudstvo živahno pozdravljalo. Slučajno?

Zbiranje zavezniškega vojnega ladjevja v Sredozemlju je brez dvoma naperjeno zoper Italijo. Toda nemški listi so zdaj začeli pisati, da išče Anglija novih bojišč na jugovzhodu, začeli tudi groziti, da jo bodo prehiteli z »bliskovito vojno« in vzeli jugovzhod pod svoje varstvo, kakor so že vzeli pod varstvo Dansko in Norveško. Morebiti tudi tega govorjenja laški politiki niso preslišali?

Če pa je prav v zadnjih dneh napetost nekoliko odjenjala, pa še daleč ni popolnoma popustila. Na obeh straneh se pripravljajo dalje.

Francozi se sploh že spoprijateljujejo z mislijo, da bo Italija stopila v vojno na nasprotni strani. Rooseveltovo posredovanje imajo za odločitev in ne za rešitev spora. Sicer pa pravilno sodijo, da se bo Italija šele odločila, ko bo izid spora bolj ali manj zaznaven. Amerikanci? Pa morebiti ji da dela Japonska na Daljnem vzhodu?

Laški listi pa pišejo dalje neprijazno zoper zaveznike.

V predzadnji številki smo poročali, kako je začelo napadati nemško časopisje Švedsko, češ da se prav nič nevtralnno ne obnaša. V zadnji številki smo pisali, da je nemški zunanji minister Ribbentrop Švedsko zelo pohvalil, češ da v nasprotju z Norveško zelo vestno čuje nad svojo nevtralnostjo. Danes pa lahko podamo pojasnilo tega protislovja: na sestanku sovjetskih in nemških vladnih zastopnikov, malo pred Ribbentropovo izjavo, je bilo na sovjetsko zahtevo sklenjeno, da botaj obe državi spoštovali švedsko nevtralnost...

Medtem se po skandinavskih skušnjah vse male države vprav mrzlično pripravljajo. Posebno Holandija je izdala zadnje dni ukrepe, kakor da je že na pol v vojni. Tudi boj zoper Quislinge gre dalje. Povsod jih prijemljejo, celo na Madžarskem. Holandija gre bržčas tudi tu v prvi vrsti: po uradnem obvestilu jih je zaprla v zadnjih dneh 21.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

VOJNA

I.

Vojni dogodek, ki je v zadnjih dneh najbolj vzbujal svetovno zanimanje, je bil zavezniški poraz na južnem Norveškem.

Kdor pogleda na zemljevid, vidi, da je norveško glavno mesto Oslo nekako gorišče močnega železniškega in cestnega omrežja, ki prepreda vso južno Norveško. Očiten je torej strateški pomen tega mesta, tem bolj ker se v njem že zgolj iz praktičnih razlogov morajo osredotvati tudi prevozna sredstva in za njihovo vzdrževanje potrebni material. K temu je treba še prišteti, da so pri Oslu tudi poglobljena norveška letališča. Že zadnjič smo opozorili, da nudi posest južne Norveške strateško ugodnejšo in prožnejšo notranjo črto. Z zasedbo Osla so torej Nemci dosegli v stratežnem in taktičnem pogledu veliko prednost pred zavezniki. To prednost so pa tudi do zadnjega izkoristili.

Njim nasproti so stali zavezniki na daljši zunanji črti s slabšimi občili, brez vsakih letališč in s številčno slabšo vojsko. Pristanišča, kar so jih zasedli, niso bila primerna za izljudjavo težkih tankov in topov, njihna letala so imela za seboj že daljno pot čez celo Severno morje, preden so mogla poseči v boj, in nasproti štirim ali petim nemškim divizijam, prvovrstno oskrbljenim in oboroženim, so mogli postaviti komaj eno dobro divizijo, kakor je to priznal Chamberlain dne 7. t. m. v spodnji zbornici. Ta divizija je bila še na vse površ v naglici, torej slabo pripravljena, brez težkega orožja, a brez uspešne podpore letal.

II.

Razumljivo je, da je ta neuspeh povzročil nemalo kritike in ostrih besed, in na Chamberlaina je med njegovim govorom zadnji terek deževalo očitkov. Se na misel nam ne prihaja, da bi s potlejšnjo modrostjo delili grajo in nasvete, tem bolj ker strateško položaj za zunanje opazovalca še zmeraj ni jasan. Vendar so že danes vidni poglobljeni vzroki, ki so sploh privedli do zavezniške odprave na južno Norveško. Bile so to najprej nujne prošnje norveške vlade, ki je hotela z navzočnostjo in pomočjo zavezniških čet utrditi že precej zrahljano moralno svojše vojske in svojega ljudstva. Bila je to volja do dejavnosti, ki brez nje ni v vojni nikoli uspehov. Bilo je to nadalje podcenjevanje števila nemških krdel. Brez dvoma je vodila zavezniške tudi želja in volja, da napravijo iz Trondhjema drugi Narvik. Če bi se jim bilo to posrečilo, bi bili imeli v rokah primerno pristanišče in primerno letališče, in vojna bi se bila najbrž že danes precej drugače zasukala. Toda angleške ladje niso mogle v trondhjemski fjord in v pristanišče kakor v Narviku — Quislingi so omogočili Nemcem, da so zasedli težko oborožene norveške utrde ob vhodu v fjord, pomagali so, da so norveški topovi odbijali norveške zavezniške...

Popolna nepripravljenost zaveznikov ob nemškem napadu na Norveško pa dokazuje eno z vsa zgovornostjo: da namreč Angleži niso mogli imeti načrta za vojaško zasedbo te dežele.

III.

Zavezniki so se umaknili, ne da bi se bili sploh spustili v pravo bitko. Ob danem položaju je bilo to tudi edino pametno — nepotrebne žrtve bi bile samo povečale poraz. To so navsezadnje stvari, ki se dogajajo v vseh vojnah. A gotovo je, da je ta taktični poraz naravni posledica političnih napak, kakor so danes vsemu svetu vidne. Te napake pa so bile, da zavezniški klub Dunaju in Münchenu in Pragi in Varšavi niso računali z nasprotnikom, ki je odločen in brez pomislekov do skrajnosti. V tem pogledu so pa gosto mnogo zamudili. Pomisliti je treba samo, kako vse drugačen bi bil položaj, če bi bili imeli zavezniški že na predvečer severne vojne pripravljeno močno odpravno vojsko z natančnim načrtom. Če bi bili sploh

Politični dogodki

(Nadaljevanje s 1. strani.)

V naši notranji politiki se giblje vse okoli preureditve države in z njo v zvezi okoli volitev. Stranke in struje, ki se boje ljudske sodbe, bi se jim seveda hotele izmakniti, pa se skrivajo, kakor je že ob takih priložnostih navada, da državotvorna gesla. Tudi javnih volitev se jim hoče. Nasproti temu pa narašča med ljudstvom samim čedalje večji odpor. Volitve po Stojadinovičevih načinih sploh ne morejo podati prave podobe javnega mnenja, to je ugotovil sam vladni predsednik Cvetković. In dr. Hinko Križman je zadnje nedelje izjavil v Splitu v imenu Samostojne demokratske stranke, ki je zvezana s Hrvaško kmečko stranko, da je zoper javno glasovanje, ki da je orodje nazadnjaštva in potvarja svobodno ljudsko voljo.

Sicer pa je treba pri vsem tem poudariti, da zastopajo vse demokratične strake nasproti zamejstvu načelo edinosti.

V zadnjih tednih je bilo večkrat videti, kakor da ni več Kmečko delavska koalicija (SDS in HKS) tako trdno povezana. Morebiti prav v namenu, da tako mnenje ovreže, je prišel na zborovanje SDS dne 1. t. m. v Zagrebu podpredsednik HKS inž. Avgust Košutić, na katerem sta obe koalirani stranki manifestirali nasproti politični javnosti svojo enotnost.

Na drugem mestu bomo pokazali, kako Hrvatje spopolnjujejo svojo samoupravo. In kako Slovenci čakamo nanjo.

imeli pripravljene stratežne rezerve, dobro oborožene in gibljive, ki bi jih lahko vsak hip vrgli na vsako ogroženo mesto, kakor jih že dolgo zahteva angleški vojaški pisatelj Liddell Hart.

Zanimivo je pri tem, da je zaradi norveškega neuspeha mnogo več razburjenja med ljudstvom in med politiki zavezniških držav kakor med njihovimi vodilnimi možmi in v vojski. Dokaz, kako tak udarec, ki na izid vojne gotovo ne more vplivati, vendar učinkuje moralno. Kajti navzlic vsemu bilanca skandinavske vojne za zavezniške ni slaba. Dejansko so v posesti severne Norveške, ki jim postane lahko oporišče za nadaljevanje vojne. Blokade Nemci niso mogli prebiti. Njihna mornarica pa komaj še šteje. In če je nemški zunanji minister Ribbentrop še 9. aprila zagotavljal, da ne bodo videle skandinavske dežele vso vojno nobenega angleškega ali francoskega obraza, tedaj priča zasedba severne Norveške vendarle, da so se Nemci glede zavezniške dejavnosti uštelili.

Zanimivo je v teh dneh listati po angleških listih. Predvsem stvari prav nič ne olepšujejo, »Times« piše naravnost o porazu

in tudi drugi listi govore na vsa usta o blamaži. Prav tako ne prizanašajo vladi z očitki. Zavešči moči, ki je posledek vzgoje v svobodi, posledek tudi prepričanja, da more le odkrita javna beseda odpraviti pomanjkljivosti in nesposobne ljudi. Ni da bi moralo trpeti zaradi tega vojskovanju samo: kar se tiče vojaških stvari, je angleška cenzura prav tako matančna in stroga kakor kjer koli drugod.

Kako se bo vojna na severu dalje razvijala, je seveda težko reči. Nagla odločitev bi mogla priti samo, če bi se zaveznikom posrečilo odstraniti nemška mimska polja v Skageraku in pretrgati nemške zveze z njegovo skandinavsko odpravno vojsko. Sicer utegne tudi vojna na severu okrniti nekje med severno in južno Norveško. Dežela miroljubnega naroda pa, ki ni hotel imeti z vojno nobenega opravka, ki tudi ni dal nobenega povoda za napad, bo bojišče dveh tujih držav in še za daljšo dobo pretrgana na dvoje.

Nasledek prevelike zaupljivosti in zasluga Quislingov.

Z A P I S K I

Sebske stranke in demokracija

Uredništvo belgrajske »Pravde« je zaprosilo tajnika Hrvaške kmečke stranke dr. Krnjevića, naj ji napiše sestavek za njeno velikonočno številko. Dr. Krnjević je to storil, »Pravda« pa sestavka ni hotela priobčiti. Zato ga je priobčil »Hrvatski dnevnik« dne 5. t. m.

Krnjević pravi v njem, da je daleč od tega, mešati se v javno življenje Srbije, kakor tudi Hrvatje odklanjajo, da bi se kdo mešal v njihne zadeve. Na prošnjo pa bo spregovoril o srbski demokraciji. Po sporazumu se je očitalo Hrvatom, da so z načinom, kakor je bil sklenjen, škodovali demokraciji Srbije. Če bi bila pri njem sodelovala tudi srbska opozicija, bi bila demokracija Srbije močno napredovala. To mnenje pa je napačno. Demokracija se ne da izvršiti z diktatom od zgoraj, ampak ona predpostavlja vestno in svobodno sodelovanje širokih ljudskih plasti v javnem življenju. Treba je torej najprej zbrati ljudstvo k sodelovanju in z njegovo pomočjo priti do oblasti. Srbske opozicijske stranke so pa delale ravno narobe. Odkar obstoji Jugoslavija, je bilo za srbske politike zmeraj poglavitno vprašanje, kdo bo imel oblast pri volitvah. Volitve niso bile zato, da z njimi pokažejo svojo politično moč, ampak da jo z njimi narode. Nasledki te politike so očitni. Sestojanuarska vladavina je bila mogoča samo,

ker ni bilo zdravega političnega življenja v Srbiji. Zanj pa so odgovorni tisti, ki so imeli veliko besedo v srbskih političnih strankah prediktatorske dobe. Mnogi izmed njih imajo danes glavno besedo v srbskih opozicijskih strankah pa trosijo svoje moči, da bi prišli do oblasti. Naj bi začeli gibanje med ljudstvom, ki jih bo prineslo v skupščino v velikem številu in brez sodelovanja v vladi. Sele potem bo mogoče začeti z resnim delom za demokratizacijo njihne domovine. In samo na tak način je mogoče priti do demokratične preroditve države.

Jugoslovenske majavosti

Zadnjo soboto je prinesel »Slovenski narod« na prvi strani v močno poudarjenem tisku neki izrek dr. Mačka. Natančno tistega in istega moža, ki so ga včasih ravno »Slovenski narod« in njegovi tovariši v jugoslovensstvu v nič devali in kazali nanj kot na izdajalca edinstvene nacije.

Dr. Maček se od takrat, ko so jugoslovenski s prstom kazali za njim, pa do danes, ko ga hvalijo in navajajo, ni spremenil. Se več, tista izjava, ki jo navaja »Narod«, je nasledek, in sicer popolnoma logičen nasledek dejstva, da je bila opravičenost hrvaških zahtev priznana, in sicer v dejanju priznana.

Dr. Maček se torej ni spremenil. Pa tudi kdor bi jugoslovene okoli »Slovenskega na-

SLOVENSKI NAROD IN DRŽAVA (Nadaljevanje s 1. strani.)

kako so storili nekaj Nemci, kako so storili drugo Italijani, Francozi, Angleži. Te zglede smemo študirati le z zadostnim sociološkim znanjem, z zadostnim razumevanjem sil, ki so bile tedaj in ki so danes na delu, z živim čutom za trajnost ali prehodnost enih in drugih sil, z zadostno zmožnostjo ločevanja. Če pa gledamo na te zglede z običajno človeško površnostjo, samo z željo, kako dobiti koncept za reševanje konkretno nam postavljenih nalog, potem iz teh zgledov izvajamo zakonitosti, v smeri katerih »urejanje« Jugoslavije ustvarja le vedno hujši nered. Kako malo upoštevajo neki jugoslovenski ideologi na primer silno in usodno dejstvo, da italijansko in nemško tako imenovano zedinjevanje ni imelo nikjer opravka s tako izrazito postavljeno jezikovno in kulturno individualno tvorbo, kakor jo v razmerju do ostalega južnoslovenskega sveta predstavljamo Slovenci. Seveda je s čisto jugoslovenskega (to je velesrbskega) racionalističnega gledišča to »slabo«, toda kaj pomeni vse to proti moči tega dejstva. Vedno stojimo tu pred istim usodnim vprašanjem, ali se s tem dejstvom sprijazniti in na priznanju tega dejstva zidati dalje, ali pa ga poizkusiti z najstrašnejšim nasiljem uničiti. Hrvati so v nekem smislu še udarnejši primer, kakor je naš. Hrvaški primer namreč dokazuje, da se more neka skupina počutiti kot narodna individualnost, ne da bi ta individualnost bila tudi jezikovno izrazitejša. Kako malo upoštevajo ti jugoslovenski ideologi tudi dejstvo, da Jugoslavija sicer brez dvoma nudi Srbom, Hrvatom in Slovencem večjo varnost, kakor bi jo mogle nuditi posamezne »države« teh narodov,

Tudi nastanek

Jugoslavije ne izhaja samo iz naporov Srbov, Hrvatov in Slovencev, temveč iz borbe evropskih (in ameriških) demokratičnih sil proti nedemokratičnim. Le v valu te borbe je mogla Jugoslavija nastati. In nazadnje: kje je doslednost jugoslovenskih ideologov, ko pa bolgarski narod puščajo ob strani? Kaj Bolgari niso Južni Slovani?

Slovenci smo narod. Na tem ni danes mogoče ničesar več izpremeniti. Ničesar ni mogoče več izpremeniti na dejstvu, da smo kulturna individualnost z objektivnim učinkom naroda. Če pravijo zlasti jugoslovenski nacionalisti, da hočemo s tem tudi samostojno slovensko državo, imajo na to v zgornjih izjavanjih dovolj jasan odgovor. Hočemo čim največjo samostojnost, a ne v obliki, v kateri bi okrepili vpliv nacionalistično imperialističnih sil in oslabili skupno odporno moč južnoslovenskih (in s tem tudi drugih evropskih) narodov pred navalom imperializma.

Jugoslovensko nacionalistični očitki in razlogi kažejo jasno, kje je tisti mehanski duh, ki ga sicer nam očitajo, kje so elementi Heglovega pojmovanja države. Ko nam pravijo, da hočemo s tem, ko zatrjujemo, da smo Slovenci narod, brez ozira na levo in desno samostojno slovensko državo

potem bi bilo obrnjeno res, da je v Jugoslaviji prostora le za »jugoslovenski« narod. Toda, kje je ta narod? Nazadnje se bo le treba sprijazniti z dejstvom, da so v Jugoslaviji narodne individualnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev in da je Jugoslavijo mogoče smiselno organizirati le na priznanju teh dejstev. Le tako organizirana Jugoslavija bo notranja drgnjenja zmanjšala na minimum in s tem povečala svojo zunanjo moč. Mogla bo biti privlačna sila tudi za Bolgare in mogla bo biti med predhodnicami evropske »federacije«.

Ude Lojze.

Za nekaj let prepozno

so zaprli nekdanjega ministrskega predsednika Stojadinovića, pravi švicarski dnevnik »National-Zeitung« z dne 29. letošnjega aprila, ko piše o politiki na južnem vzhodu in o njenih mogočostih in zamujenih priložnostih.

O tem »voditelju« imajo res povsod tisto mnenje vsaj danes, kakor smo ga imeli vsi pravi Slovenci in Hrvatje, pa tudi vsi poštene Srbi že od vsega začetka.

Prepoved

»Slovenski narod« je prinesel nekakšno anekdoto: Roosevelt in Sumner Welles se razgovarjata o vojni v Evropi in mazadnje ugotovita, da je še ni, ker se — Srbi še ne vojskujejo. Kdor koli si jo je že izmislil, dobro je zadel balkansko visokomerstvo z njo. A kar koli se je že mislilo ob njej on sam, kar koli so si mislili drugi, tega gotovo ni nihče pričakoval, da se bo našel na svetu list, ki bo izvajal iz nje popolnoma resno razna nacionalna dognanja.

V deželi neomejenega jugoslovensstva pa je menda res vse mogoče.

Kaj pišejo naši listi

Balkan in velesile

»Slovenec« razmotriva v svoji torkovi številki na uvodnem mestu položaj južnovzhodnih držav in tako zaključuje svoj sestavek:

Ko so se zadnje tedne prerokanja med velesilami, tako onimi, ki se med seboj vojujejo, kakor tudi tistimi, ki v vojni niso udeležene, sukale okrog vprašanja, kdo bo proti komu vzel južnovzhodno Evropo pod zaščito in kdo bo koga prehitel pri tem delu, se je obema taboroma dozdevalo, da stvar ne bo preveč težka. Italija in Nemčija sta na sestanku svojih voditeljev na Brennerju rekli, da je to mogoče storiti v dvoje brez sodelovanja Sovjetske Rusije, Anglija in Francija pa sta spoznali, da sprito nasprotja med Sovjetsko Rusijo in Turčijo na Moskvo ne moreta in ne smeta računati. Toda, ko je začela sredozemska napetost nastajati, ko se je razvijala v vedno hujšo vročino in ko smo imeli že vtisk, da je prišel čas za usodne rešitve, bodisi z ene strani, bodisi z druge, se je v diplomatičnih razgovorih med Nemčijo in Moskvo, a tudi v raznih objavah moskovskega radia, da ne govorimo o drugih znakih, pojavila podoba sovjetskega delničarja, ki je prijavil svoje apetite in svojo voljo, da hoče tudi biti prisoten pri balkanskih pojedinah. In ta prisotnost ni prijetna ne Italiji in ne Nemčiji, ne Angliji in ne Franciji, prav tako malo pa tudi balkanskim državam samim. Bolje je pojedino odpovedati, kakor pa imeti pri mizi tako nezaželene goste! In napetost se je zares poglobila.

Neki holandski list je zadnje dni zapisal, da je nasprotje med Italijo in Sovjetsko Rusijo preprečilo aktivno sodelovanje Italije in Nemčije v začetku vojne, a je prav tako nepremostljiva ovira za takšno sodelovanje tudi zdaj, ko se najavlja sredozemska kriza. Mislimo, da je ta list prišel resničev v zadnji politični napetosti še najbliže.

SLOVENSKE POSEBNOSTI

»Škofijski list« z dne 25. aprila 1940 objavlja resolucije zborovanja duhovnikov ljubljanske škofije z dne 6. marca 1940, med katerimi stoji pod točko 14. tudi sledeče:

»14. Skodljivo razcepljenost v vrstah katoliškega delavstva je povzročilo predvsem to, da so zašli nekateri vodilni krogi Jugoslovenske strokovne zveze pod vpliv marksističnih idej in se niso oklenili takoj v začetku papeževe socialne okrožnice »Quadragesimo anno«.

Pisanje »Delavske pravice« in delovanje Jugoslovenske strokovne zveze je že nekaj let tako, da se je organizacija sama izločila iz skupnosti celotne katoliške dejavnosti.

V JSZ je gotovo mnogo vernega krščanskega delavstva; vse to vabimo zaradi edinosti v vrstah katoliškega delavstva in v interesu strokovnega delavskega pokreta, da vstopi v katoliško strokovno organizacijo ZZZ.

Katoliška akcija je med delavstvom kričeča potreba. Zato se mora v vseh župnijah, kjer stanuje delavstvo, takoj organizirati Zveza mladih katoliških delavcev in delavk.«

Izidor Kostrun:

Pred novim koledarjem

Razredčeno in pospešeno nadaljevanje

Torek, 26. VII. 1938. — »Slovenec« se čudi, da se »Delavska politika« čudi, ker so korakali v sokolskih vrstah, ki so se vrnile iz Prage, dr. Kramer, Pucelj, dr. Puc in dr. Marušič skupaj. Pod naslovom »Dolgotrajna posvetovanja« glasila »Slovenec« posvete zaradi nameravanega prihoda dr. Mačka v Beograd, pod naslovom »Rezultat poletne soperice« pa napoveduje ustanovitev številnih novih strank na Hrvaškem, ki z dr. Mačkom niso zadovoljne. (Komaj pol leta po tem se bo glede marsikaterih teh strank pokazalo, da je črpala iz dispozicijskih skladov dr. Stojadinovića in njegovega notranjega ministra.) — Sele danes se izve, da je postal dne 22. t. m. dr. Korošec tudi častni Blejce zaradi dotičnega sklepa občinske seje. O podobnih sklepih občinskih odborov na Jesenicah in na Koroški Beli pa še ni mogoče poročati. — Zvečer objavi Avala same ugodne vesti o prihodu, sprejemu in bivanju dr. Stojadinovića v Splitu, kjer je imel nespornu vodja JRZ znamenit govor o tem, da o spremembi ustave in o načelu narodne in državne enotnosti ni govora, volitve pa bodo najpozneje čez leto dni. Sporazum ne sme biti osnova notranje politike, kajti njegova vlada je prva resna in trajna vladna kombinacija. Dr. Maček in združena opozicija gledata nazaj, mi pri JRZ pa gledamo naprej. Ker gledamo naprej, tudi hodimo naprej, oni pa hodijo nazaj. Ta govor bo jutri objavil »Slovenec« na prvi strani z užitkom soglasja, to je z debelim tiskom.

Četrtek, 28. VII. 1938. — »Slovenec« se s sočutjem ukvarja z dolgimi in mučnimi posvetovanji opozicionalcev in z boleznijo dr. Mačka, vesel se pa članka v »Samoupravi«, v katerem poudarja neki M. L. zanesljivo jugoslovensko razpoloženje Slovencev, zbranih okrog dr. Korošca. — Po slavnostnih dogodkih v Splitu ob sprejemu vodje JRZ se dr. Stojadinović umakne v Dubrovnik in intimnejše slovesnosti, ki so hitro pri kraju, narkar se odpelje v Cavtat. »Samouprava« bo iz jeze nad izidom teh slovesnosti smela danes objaviti, kakšne so bile te slovesnosti v resnici in s kakšnimi klici so bile okrašene. Če bi ne bilo »Samouprave«, bi javnost še naprej mislila, da so poročila Avale resnična.

Sobota, 30. VII. 1938. — S posebnimi črkami objavi »Slovenec« oklic dr. Antona Korošca: »Narodni tabor v Soštanju! Pozdravljen, moj narod! Jutri sine dan, ko boš na veličastnem taboru v Soštanju prislunil čudovitemu snovanju svoje duše: le z iskrenim slovenstvom do krepke, nezmagane jugoslovanske državitvornosti. Triumfalen pohod te tvoje misli naj zmagovito odjekne preko Pohorja, Karavank in Mozirsko-Solčavskih planin! Bog živi!« Hrvaška straža objavlja beležko, da »znana Zveza fantovskih odsekov ne spada v Katoliško akcijo, kar je ugotoviti potrebno, ker je neka oseba mislila, da je sveti oče nagovoril ob priložnosti skupne avdience slovenskih mladencev KA predstavnike te letovadno-prosvetne organizacije, to pa ni res.«

(Dalje prihodnjic.)

NAŠI ZA MEJO

Novo gibanje v primorski emigraciji

V zadnjem času je opaziti v primorski emigraciji, zlasti organizirani, gibanje, ki ga moramo zlasti Slovenci pozdraviti. Posebno vidno je postalo to gibanje, ko je del emigrantov začel izdajati svoj list in v njem jasno očrtal svoj program, zlasti jasno glede vprašanja slovenstva, kar smo v našem listu že omenili.

Kolikor moremo presoditi, je novo gibanje, ki gotovo ni tako novo, le da je sedaj lahko predrlo na dan, v ostrem nasprotju proti dosedanjemu kurzu, ki ga je vodilo skozi deset let eno in isto vodstvo. Zlasti so ostro nastopili proti temu istrski Hrvat, ki so jim domače razmere pomagale že do tega, da so se postavili na lastna tla in pretregali z begradsko centralo vse stike. Dosedanjemu vodstvu očitajo nejasnost v programu v vseh pogledih, nedelavnost, nedemokratičnost in nedoslednost. Kako bi sicer moglo eno in isto vodstvo mimno prekrmariti skozi vse dosedanje totalitarne režime pri nas, s katerimi je vedno našlo tesne stike? Značilno pri vsem pa je tudi to, da vodstvo ni našlo v zadnjih treh letih prilike, da bi sklical kongres, ki so ga zlasti Hrvati in del Slovencev zahtevali, da bi se na njem rešila sporna vprašanja.

Slovenska primorska emigracija doslej še ni imela takih uspehov kot hrvaška. Položaj je pri nas zelo otežkočen in skupnost je težko doseči, ker so se organizacije razdelile v staroslovenski liberalni in klerikalni tabor. To je zlasti vidno pri vrhovih, ne toliko pri členstvu teh društev. Tako v zadnjih letih nismo videli niti ene skupne akcije teh dveh skupin, kot bi bilo vsaj v tem vprašanju nujno potrebno. Ovire so pa tudi druge in izvirajo zlasti iz celostne miselnosti nekaterih vodilnih emigrantov iz obeh taborov. Kako vse to vpliva na maso, postane zlasti jasno po tem, da je včlenjenih v društvi komaj 10% vseh emigrantov in da je v vsakem društvu le po nekaj delovnih členov.

GOSPODARSTVO

Avq. Bercierl:

Preračun banovine Hrvaške

Svoje dni smo pri nas veliko razpravljali o tem, v kolikšnem obsegu je mogoče decentralizirati državne finance. Vsem je še v spominu, da so bila mnenja hudo različna; nekateri so bili prepričani, da se ne more decentralizirati več kot 20 odstotkov skupnega državnega preračuna, drugi spet, da je mogoče izvesti decentralizacijo v veliko večjem obsegu. Temu prepričanju primeramo je bilo tudi zavzemanje za samoupravo; tisti, ki so bili mnenja, da se more decentralizirati le 20 odstotkov, se zanj niso tako navduševali kakor tisti, ki so bili prepričani, da se da v tem pogledu doseči dosti več. Vse te razprave pa je končala uredba od 26. avgusta preteklega leta, s katero je bila banovini Hrvaški priznana finančna samostojnost.

Po osemimesečnem razmotrivanju in pregovorih je nazadnje banovina Hrvaška prišla tudi stvarno do svoje finančne samouprave. Da je bila pot do tega uspeha težavna in je bilo treba v Beogradu premagati marsikatero zapreko, dokazuje najbolje okolnost, da preračun ni bil sestavljen, kakor bi normalno moral biti, pred 1. aprilom, temveč šele kasneje z veljavnostjo za nazaj in še to tako rekoč v obročih. Dne 6. aprila je bil namreč sporočen javnosti samo preračun izdatkov, preračun prejemkov dne 19. aprila, a uredbe, ki se nanašajo na pobiranje davčnin, je ministrski svet sprejel šele 25. aprila. Tako si moremo sedaj ogledati preračun banovine Hrvaške in na njegovi podlagi napraviti različne zaključke.

Izdatki:

1. Vrhovna banovinska uprava	din	22,830.080.—
2. Oddelek za notranja dela	"	120,055.953.—
3. Oddelek za prosveto	"	394,145.521.—
4. Oddelek za pravosodje	"	125,376.600.—
5. Oddelek za kmečko gospodarstvo	"	105,087.507.—
6. Oddelek za gozdarstvo	"	36,929.762.—
7. Oddelek za rudarstvo	"	11,626.510.—
8. Oddelek za obrt, trgovino in industrijo	"	28,955.841.—
9. Oddelek za tehnična dela	"	212,318.228.—
10. Oddelek za socialno politiko	"	21,755.987.—
11. Oddelek za ljudsko zdravje	"	168,840.470.—
12. Oddelek za finance	"	116,524.359.—
13. Pokojnine	"	10,617.467.—
14. Banovinski dolgovi	"	25,986.195.—
15. Preračunski rezervni krediti	"	50,000.000.—
Skupaj	din	1.451,000.000.—

Dohodki:

I. Splošni banovinski dohodki:		
Neposredni davki (zemljarina, zgradarina, pridobnina, rentnina, družbeni in uslužbeni davek, davek na samce, davčni dodatek Banovinske doklade	din	625,000.000.—
Udeležba pri skupnem davku na poslovni promet	"	69,500.000.—
Izredna doklada na uslužbeni davek	"	57,500.000.—
Takse po zakonu o taksah, zakonu o sodnih taksah, vozarinske takse itd., kakor tudi samostojne banovinske takse	"	15,000.000.—
Posebna doklada za vzdrževanje srednjih in strokovnih šol	"	291,500.000.—
Užitnina na alkoholne pijače, samostojne banovinske užitnine in udeležba na skupnih banovinskih užitninah	"	4,500.000.—
Razni prejemki in refundacije države	"	190,000.000.—
Neplačane datjave iz prejšnjih let	"	45,858.279.—
75,500.000.—	"	
II. Banovinsko gospodarstvo:		
Oddelek za prosveto	"	560.000.—
Oddelek za kmečko gospodarstvo	"	24,585.755.—
Oddelek za gozdove	"	40,434.155.—
Oddelek za tehnična dela	"	1,336.000.—
Oddelek za socialno politiko	"	977.011.—
Oddelek za ljudsko zdravje	"	32,770.800.—
Skupaj	din	1.451,000.000.—

Ta preračun, četudi ni še takšen, kakršnega želi imeti banovina Hrvaška, precej jasno kaže, da niso imeli prav naši pesimisti, ki so trdili, da se od državnega preračuna ne more oddvojiti pomembnejših zneskov in da država tudi ne more prepustiti posameznih svojih dohodkov neposredno samoupravi v taki

obliki, da ta ni odvisna od dotacij centrale. V ostalem pa nudi preračun banovine Hrvaške mnogo priložnosti za premostrivanje raznih političnih, gospodarskih in socialnih vprašanj in bi zaslužil, da se ne samo s preračunsko tehničnega pogleda, temveč tudi s teh pogledov o njem razpravlja.

Težak gospodarski položaj v Primorju

Letošnja dolga in huda zima je pustila zelo hude posledice. Vse poljsko delo je zastalo za več kot mesec dni, kar je za te kraje zelo težko, če se pomisli, da zavlada v poletju navadno velika suša. Draginja je kot posledek vojne onemogočila ljudem, da bi si kupovali živež, ki je postal izredno drag, tako da po nekaterih krajih ljudje stradajo. Zlasti je tu prizadet Kras in istrski kraji, kjer je pridelek vedno premajhen, da bi zadostoval do nove letine. Pa tudi za tiste, ki si lahko nabavijo in imajo denar, ni več lahko priti do vsega. Mnogo potrebščin je namreč mogoče dobiti le na

karte, tako mesečno le 5 dkg kave na osebo, ½ kg sladkorja itd., poleg tega pa so do sedaj uvedeni trije brezmesni dnevi.

Kakor povsod, je tudi v teh krajih sedanja vojna imela velik odmev. Kraji so namreč na meji, tako da prav maši kraji najprej čutijo vsako spremembo v položaju. V tem času je to zlasti hudo, ker so vsa polja obdelana, vsi travniki pa zeleni. Da vojaštvo nikjer nima od vsega tega posebne pozornosti, pa je znano. Novi položaj in stanje, če bo dolgo trajalo, bo vsekakor pustilo v naših že tako pasivnih krajih težke gospodarske posledice.

Mladina ima besedo

Na Vnebohodu so mladi ljudje pobirali po ljubljanskih ulicah darove za kočevske Slovence. Človeku je bilo kar veselo pri srcu, ko je videl, kako se ljudje večinoma niso branili in godrnjali, ampak skoraj vedno z veseljem dali. Tudi mladi nabiraleci zaslužijo pohvalo.

Vendar pa se je gotovo vsakemu med njimi postavilo vprašanje: ali je mogoče s takimi nabiralnimi akcijami v resnici kaj pomagati? Ali je z denarjem, ki ga vržejo, mogoče kupiti eno samo zadovoljno slovensko kmetijo in prepričati, da bi prišla v tuje roke? Ali je morda mogoče s pomočjo tega denarja dati zaslužek tistim kočevskim Slovincem, ki ga nimajo? Če ne to, kaj potem? Ker — same propagande ni mogoče jesti, ne biti zadovoljen s še tako navdušeno nabiralno akcijo, če ne prinese resnične pomoči.

Z drugimi besedami bi se to reklo: Pomogoč ogroženi slovenski zemlji bi morala priti še od kod drugod, ne le iz ubogih slovenskih žepov. Priti bi morala v taki obliki, da bi slovenski človek vedel, da nekomu ni vseeno, kako se mu godi in da se odgovorno mesto zaveda, da je v državo

korist njegova gospodarska trdnost in po njej narodna samozavest in da mu tudi resnično pomaga. Potem bi mogel dvigniti glavo.

Dokler tega ni, so vse nabiralne akcije sicer lepa in hvalevredna dobra volja, dosti več pa gotovo ne. Nekaj tisoč dinarjev predstavlja samo borno miloščino, ki se ob njej tisti, ki mu je namenjena, še jasneje zave svojega položaja.

Nič ne bo pomagalo, če bomo le frazarili po shodih in zborovanjih, svoje zahteve in osnovne nujnosti našega življenja pa puščali neuresničene, ali pa jih skušali odpraviti na neresne načine.

Veliki gospodarski, kulturni in ves močiči pritisk sosedov na slovenske meje je tolik, da zasluži Slovenija prav v interesu državne celote drugačno pažnjo in drugačno ravnanje, kakor vseh teh dvajset zamujenih let.

Ne vemo, kaj vse bo ta brezbriznost in krivičnost še rodila. Dobro bi pa bilo, če bi si razni možje, posebno slovenski centralisti, razdelili odgovornost za ves nasledek, namesto da spoštovani sedijo na blazinah »vojnih preteklih zaslug«.

Zarjan.

Narod in ljudstvo

Slovenci imamo svoj razmeroma visoko izoblikovan knjižni jezik, ki je sam zase že najkrepkejša potrditev naše narodne samobitnosti. Ob višini jezikovne kulture lahko merimo splošno narodno kulturo pa tudi osebno kulturo človeka. Vsak živ kulturni jezik pa se razvija tako, da si išče in ustvarja za vsak določen pojem svoj ustrezajoči izraz. Od tega razvoja je odvisno vse duhovno življenje in znanstveno delo v narodu. Vsako nasprotno prizadevanje je znamenje nekulturnosti. V to poglavje spada tudi prizadevanje, zamenjavati in istiti smisel besed narod in ljudstvo.

Besedi narod in ljudstvo sta imeli pri Slovincih vedno svojo bolj ali manj določeno vsebino. Najsi je vsebina obeh besed sorodna, vendar ni ista. Če smo govorili o slovenskem narodu, smo mislili na jezikovno, kulturno in življenjsko skupnost vseh Slovencev ne glede na državne meje, če smo govorili o ljudstvu, smo mislili na široke plasti naroda. Isto velja za izvajanje obeh besed. Ljudska kultura nam ni nikoli pomenila isto kot narodna kultura. Slednja raste iz prve, korenini v njej, jo obsega, a obsega z njo vred tudi vse individualne stvaritve narodnega genija, je torej po svojem smislu širša. Rekli smo »narodna galerija« in ne »ljudska galerija« in ljudska šola in ne narodna šola in vedeli smo zakaj. (Narodne so ali bi vsaj morale biti vse naše šole.) Nismo bili vselej dosledni v tem ločevanju, kar jasnosti jezika ni bilo v korist. Udomačili so se pri nas izrazi kakor narodna pesem, narodni ples, narodno blago, narodna umetnost. Pri slednjem izrazu je dvomnost vsebine kar očitna.

Po vojni pa so neki časopisi začeli prav namerno istiti besedi narod in ljudstvo in prvo uporabljati v pomenu druge. Pisali so: narod se je zbral, narod je to obsodil, narod je navdušen in podobno. »Narodna prosveta« je izpodrinila ljudsko prosveto. Tudi prevajalci zakonov in zakonikov so v tem grešili. Mnogi naši razumniki so jim iz zanikrosti in umske lenobe sledili, ne da bi se bili zavedali, kako nasilje delajo našemu jeziku in kako ga kvarijo.

Naj nihče ne misli, da gre tu za kako jezikovno dlakocepstvo. Redkokatera beseda se v javnem in političnem življenju pogosteje uporablja, ko beseda narod in njene izvajanje. Spričo vsebinske tehtnosti te besede mora nastati iz njene napačne rabe prava pojmovna zmeda, ki more služiti edine politični demagogiji. Z ničemer se ne da misel bolj prikrivati in potvarjati kakor z nejasno, dvomno besedo. Jasnost v tako važnih pojmi, kakor je pojem »narod«, je pogoj za jasno, načelno politiko. Kdor te jasnosti ne želi, ima nekaj za bregom.

Oporozoriti moramo, da gre pri zamenjavanju oziroma istenju besed narod in ljudstvo za mnogo več kot za prizadevanje po izenačevanju slovensčine s srbobrvaškim jezikom. Jugoslovanski unitaristi so se od nekdanj prizadevali, da zabrašejo razliko med tem, kar imenujemo narod v državnoopravnem in v našem, pri Slovincih prvotnem pomenu besede. Zato tudi izrivajo besedo narod s tujo nacijo. A ta tuja vsebinsko daleč ni tako jasna in enomna, kakor beseda narod. Najprilneje jo še uporabljamo v pomenu državno-političnega naroda. »Nacionalen« lahko pomeni isto kot naroden v našem ali v jugoslovanskem smislu, lahko pa tudi pomeni isto kot patriotičen ali domoljubljen. Opraviti imamo tu s celim klopčičem pojmov, posebno če pomislimo na politični prizven besed nacionalizem in nacionalističen. Mislim, da Slovenci lahko izhajamo z besedami narod in naroden. Narodna zavest nam pomeni isto kakor nacionalnost in državna zavest isto kot patriotičnost. Slovenci smo si izoblikovali svoj pojem narodov v tuji državi in smo se zato navadili ločiti narod od njegove državne organizacijske oblike. V Jugoslaviji smo Slovenci državen narod, kar prej nismo bili. O jugoslovanskem narodu pa bomo govorili le o državno-političnem smislu, torej takrat, kadar hočemo označiti skupnost vseh državljanskih Jugoslavije. K tej skupnosti spadajo seveda tudi državljani jugoslovanskih narodnih manjšin.

Iz drugih razlogov ko jugoslovanski unitaristi zamenjavajo besedo narod in ljudstvo neki levičarski politiki, ker na kratko istijo narod s tem, kar imenujemo delovno ljudstvo. Tudi to istenje povzroča samo zmešnjavo v pojmi in ne služi spoznavanju tega, kar imenujemo politično stvarnost. Pomen besede narod ni odvisen od političnih računov in želja, njen pomen nam je postal očiten v zgodovinskem razvoju, in znanstvena analiza tega pojma more samo potrditi, kar je življenje ustvarilo.

Spoštujmo svoj jezik, čistimo pojme in postavljajmo pravo besedo na pravo mesto!

R. M.

Nemški kulturno-propagandni film

Kakor znano, so izdelali Nemci tehnično dovršen film o delovanju svojega letalstva v nemško-poljski vojni. Ta film predvajajo zdaj po balkanskih prestolnicah in navdušujejo z njim balkanske narode za nemško kulturo in tehniko. Pred kratkim so kazali ta film tudi v Bukarešti pred izbranim občinstvom, med katerim so se nahajali tudi zastopnik kralja in vlade ter visoki častniki. Nemški letalski ataše v Bukarešti je imel pri tem na zbrano občinstvo govor, v katerem je poudarjal smisel tega filma, ki naj dokaže, kako bliskovito zna udariti nemška zračna sila.

NAŠE REVIJE

Dejanje objavlja v aprilski številki sestavek srbskega federalista dr. Živojina Perića: Federativna Evropa in federalistična Jugoslavija. (Članek spada v vrsto prispevkov, ki jih pišejo za revijo tudi Neslovenci, doslej Oršanić, Paul-Ludwig Landsberg in Perić.) Pisec je zagovornik federacije v Evropi sploh, enako tudi v državah z različnimi narodnostmi. Njegovo mišljenje pa je zanimivo toliko bolj, ker se kot Srb in federalist tudi s srbskega stališča dotika vprašanj, ki so pri njih doslej imeli in še imajo prav Srbi veliko odgovornost. Najprej ugotavlja napake po končani vojni in zmagi zaveznikov, ki ni bila resnično zmaga »prava in pravice«. Z ugotavljanjem in presojanjem napak povojne Evrope pa se družu vprašanje najnovejše Evrope, ki bo sledila sedanji vojni. Po mirovnih pogodbah se je razdelila Evropa na zmagovalce z oblastjo in vplivom in na premagance. Ni bilo enakosti, torej tudi ni moglo biti miru, ki lahko zavladala le med enakimi. Društvo narodov je služilo zmagovalcem, da so do konca izkoristili zmago in držali diktirani politični in gospodarski red.

Nova Evropa, ki jo zavezniki tudi zdaj objublajo, bi bila nova zmota, če bi bila diktat le ene strani, ne pa »delo miru na podlagi sporazuma obeh vojskujočih se stranik«. Novi mir mora biti pravičen mir.

Po I. 1918. bi bila morala biti Evropa organizirana v federativno državo, sonečo na načelu pravne enakosti vseh narodov. Vendar so zavezniki povsod, tudi v Srednji Evropi ustanovili več suverennih držav, ki so bile nesolidne zaradi svoje notranje neurejenosti, ker so dali »v teh državah polno oblast v roke le enemu narodu, tako da je vsak od teh narodov dobil mogočost, da organizira državo v svojo korist na unitaristično hegemonistični podlagi, čeprav so imeli proti druge narode in narodne manjšine, ki so se bolj ali manj približevali njihovi večini.«

V okviru naše države, pravi Perić, se je obrnila smer v federacijo po prvi Cvetkovičevi vladi: Stojadinovičev kabinet je bil privrženec unitaristične in centralistične organizacije države, ki jo je pojmoval kot izraz velikosrbske hegemonistične ideje. Toda »v 20. stol. tudi v Jugoslaviji ni bilo mogoče vladati na absolutističen način.« Federacija je bila nujna. Zato je nova Cvetkovičeva vlada začela novo urejanje na osnovi avtonomnih banovin, to je na osnovi zvezne države. Perić podčrtava, da jo more edino ta osnova ohraniti. »S svojim federaliziranjem prispeva Jugoslavija k splošnemu miru, obenem pa predstavlja poročstvo notranjega miru v sebi, ki ga vseh 20 let unitarizma in centralizma ni mogla niti imeti niti najti.«

Perić zaključuje sestavek z ugotovitvijo, da so Srbi sami pričeli uvidevati, da je srbsko-hegemonistični režim nujno povezan s sistemom diktature, zaradi ka-

KULTURNI PREGLED

„Ob priliki“ stoletnice

Uredniku »Slovenec« kulturne rubrike se je ob stoletnici rojstva Emila Zolaja zdelo potrebno, vredno in primerno, da »v glavnih mislih« ponatisne članek, ki ga je »ob priliki« te stoletnice napisal glavni urednik katoliškega švicarskega dnevnika »Vaterland«. Naj nam bo dovoljeno, da se tudi mi seznanimo s temi »glavnimi mislimi«, in sicer z nekaterimi najbolj znamenitimi in najbolj značilnimi med njimi. Slovejo namreč takole:

»...Nietzsche je Zolaja takole označil: »Zola pomenja veselje do smrada.« Jakob Burckhardt... pa se za njegovo označbo poslužil besede nekega Nemca: »Če bi mogli psi govoriti, potem bi Zolaja napravili za svojega Shakespearea.« Tudi Francozi sodijo o njem enako ostro... Zola sploh ni bil pesnik in je bil, kakor ga je označil Benetto Croce, sploh brez vsakih pesniških motivov. Njegovo pisanje je bila igra laika z znanostjo, ki se je šele porajala, ali pa sploh niti znanost ni bila. Njegova dela ne obravnavajo vprašanj pesniške umetnosti, ampak vprašanja narodnega gospodarstva, naravoslovja in sociologije. (Če smo prav razumeli, je torej »glavna misel« zadnjega stavka sledeča: velika krivda Zolajeva je v tem, da ni bil literarni teoretik — »njegova dela ne obravnavajo vprašanj pesniške umetnosti« —, temveč pisec družbenih romanov. Ali da s takó priostreno švicarsko helebardo zaročljamo še pri nas: Cankarjev »Hlapec Jernej« ni umetnina, 1. ker ne obravnava »vprašanj pesniške umetnosti« in 2. ker nasprotno obravnava, če smo natančni, vprašanje iz področja socialno-politične zakonodaje, namreč: vprašanje starostnega zavarovanja poljedelskih delavcev. — Op. ur.) Zolajevi romani niso pesnitve, ampak policijski raporti in kinematografski dojemi o senčnih straneh in boleznih življenja. Nikdar iz njegovega dela ne zavajajo poezija, ampak vsa diše po bolnišnicah, po kloakah, v resnici smrdi. Toda tudi to je treba povedati, da Zola sam ni imel tega poželenja po smradu, pač pa publika, ki je njegove romane

terega bodo trpeli končno oni sami. Misli tudi, da se bo šovinizem »umaknil miselnosti, ki bo sprejmljivejša za odkrit in širokosrčen federalizem.«

V isti številki je sestavek dr. S. Gogale Problem voditeljstva. Voditelj more biti notranje in osebno kvaliteten človek, ko soljudje priznajo njegovo osebno vsebino. Neko nasprotje mu je vodja, ki hoče le dresirati in disciplinirati. Ne takih vodij, marveč notranje avtoritativnih vodnikov potrebujemo tudi Slovenci. Avgusta Gaberščik-Smolej prevaja vrsto slovaških povojnih lirikov, Gregor Kos pričobuje črtico Tombola, Vida Taufer pesem Rožmarin. Sledijo dokumenti in knjižna poročila. u.

požirala. — Zola sploh ne spada v zgodovino poezije in tako imenovane lepe literature, njegovo mesto je v zgodovini materializma... Spomin na Zolaja živi ne kot na pesnika, temveč kot na eksponenta skrajnega naturalizma in materializma. Njegovi romani so dokumenti za to, do katere stopnje so glave druge polovice 19. stoletja zabredle v zmešnjavo, popolnoma prevzete od lažno znanstvene prevare, ki danes živi le še v glavah odmirajočega rodu in spada le še v preteklost...« (»Slovenec«, 5. apr. 1940.)

Spričo teh »glavnih misli«, ki jih je po švicarskem listu raztolmačil »Slovenec« kulturni poročevalec Slovincem, se človeku zazdi, da bi bil zdaj, ko bodo kmalu minila že štiri desetletja od Zolajeve smrti, nemara že čas, da najdemo v luči te razdalje pravično in brezstrastno razmerje do pisatelja »Rougon-Macquartov«, slovitega odvetnika iz Dreyfusovega procesa, in do njegove naturalistične umetnosti tudi tisti, ki jim to doslej iz kakršnih koli razlogov še ni bilo dano. D. Š.

Knjiga za nas

Dr. H. Bauer — H. G. Ritzel: Von der eigenössischen zur europäischen Föderation. Europa Verlag, Zürich, New York. — V našem listu moramo zabeležiti izid zanimive knjige, ki podaja razvoj bolj ali manj imperialistično zasnovanih držav v bodočo zvezo evropskih držav in narodov. Dva izvedena človeka podajata razgled na zgodovinsko in sodobno življenje evropskega zahoda, ugotavljata mogočosti njegovega prepada ali obnove in prihajata do zaključka, da leži odločitev v rokah evropskega človeka. V tem smislu opozarjata na etično zasnovano švicarske zvezne države in na njen konkretni zgodovinski postanek, zaradi česar se njena ideja prijetno razlikuje od dunajske »Paneeurope«, od ameriške »Union now« in od angleške »Federal Union«. Zato je ta knjiga pisana naravnost za današnji čas, posebno za nas Slovence.

Slikarska razstava v Obersnelovi galeriji

V nedeljo 5. t. m. je bila v novi Obersnelovi galeriji zaključena prva slikarska razstava mladega slovenskega slikarja Franceta Godca. Strokovne ocene o Godčevem delu spadajo v umetnostne revije (glej tudi očno St. Mikuža, umet. zgodovinarja v »Slovenec«). Mi omenjamo to razveseljivo dejstvo, da je g. Obersnel odprl mladim slovenskim likovnim umetnikom brezplačen prostor, da se predstavijo svojem občinstvu. Dela Fr. Godca kažejo v olju veliko linijsko dognanost in harmoničnost v barvah; pravi izraz svojega človeškega umetniškega hotenja pa je položil v tempera — dela.

Bolezen nova, grdo oportunistvo!
Močvir, ki že topiš nam v kali nade,
ki v te zagazil je Sloven do brade:
Kakó naj ti po naše rečem? — Kljunstvo!

Ti paznoúho zajče trepetunstvo!
Beseda krepka ti iz ust ne pade,
predevaš sklepe, kakor mačka mlade;
preklete ti vsestransko omahunstvo!

Josip Stritar.

Pod naslovom »Film« bomo prinašali od časa do časa kratke oznake pomembnejših filmskih stvaritev, ki jih vidimo v Ljubljani, pa so navadno v doglednem času dostopne tudi filmskim obiskovalcem v drugih slovenskih krajih. — Film — sedma vlesila, je v poslednji dobi osvojil tudi veliko število slovenskega občinstva (in je tudi v tej smeri potreben strog vrednostni kriterij, ki bo morda potrebna podlaga, kadar bomo mogli nuditi našim ljudem naše filme), žal pa v naših dnevnikih najdemo le pristranska reklamna poročila, ki nas danes ne morejo in ne smejo več zadovoljiti.

Jeanne Doré

Med filmi, ki smo jih zadnje tedne gledali v Ljubljani, je prav gotovo na prvem mestu italijanski film »Jeanne Doré«, po znanim delu Tristana Bernarda. Hkrati pa je to brez dvoma tudi najkvalitativnejši film vse italijanske proizvodnje. V filmu je s preprosto nazornostjo podana zgodba matere, ki njen sin ubije skupuha zaradi zapravljive ljubimke; režiser se je spretno ognil vsem praznim, cenjenim učinkovitostim. V filmu nas preseneča čudovita estetska skladnost med notranjim potekom zgodbe in zunanjo igro, ki je prežeta od težkega ritma, temu pa se enakovredno pridružuje glasbena spremljava, ki daje življenju na platnu svojsko barvitost in dogajanju močan poudarek.

Vso težo zgodbe nosi glavna oseba gospe Doré. Igra jo slavna italijanska igralka Ema Grammatica, ki jo zaradi njenega korenitega obvladanja, igralskega znanja, visoke ustvarjalne in izrazne zmogljivosti ter subtilne osebne kultiviranosti štejejo za vredno naslednico Eleonore Duse.

Film »Jeanne Doré« je preskrbela slovenska filmska družba Emona Film (slovenskih napisov žal ni bilo), ki nam obeta v tej sezoni še en film z isto igralko v maslovni vlogi filmskega dela »Vdova« po drami Renata Simonija.

Prvi slovenski barvni film

naše pokrajine in narodnih obredij in plesov je snemal g. Božidar Jakac, akad. slikar, ki ga je v petek 3. maja pokazal širšemu krogu občinstva v veliki dvorani Trgovskega doma. Uvodno predavanje je govoril g. Franc Marolt o kulturno političnem pomenu narodnih festivalov in je pri tem poudaril veliko dokumentarno važnost teh filmov za dokaz slovenske narodne samobitnosti (kot so hkrati dragocen znanstven material slovenskemu etnologu, ali na primer gledališkemu delavcu). Polna dvorana gledalcev je s tihim navdušenjem in huzbenijo sledila preprostim posnetkom belokrajinskih, štajerskih in prekmurskih narodnih plesov in spremnih mitičnih običajev, ki so jim vmes sledili posnetki dolenskih, gorenjskih in ostalih naših pokrajin. Ta prvi slovenski barvni (nemi) film so denarno omogočili ameriški Slovenci, in slikar g. Jakac je pristavil, da so prosili predvsem za mnogovrstno poljskega kumečkega dela, po katerem se jim v novi domovini najbolj toži. Film bo odšel v Ameriko. K. B.

O vi, vi z našim pismom,
vi z našo besedo močje —
kam, kam ste pahnili sebe in nas?

Oton Zupančič

Naša domovina je boj in prihodnost; ta domovina je vredna najzlahtnejše krvi in najboljšega življenja. Iz muke trpljenja in suženjstva nešteti milijonov bo zrasla naša domovina: vsa ta lepa domovina z vsem svojim neizmernim bogastvom.

Ivan Cankar.

Urednik in izdajatelj: Vitko Musek, Ljubljana

Dr. J. Regali:

OPOMBE K JUBILEJNI SLOVENSKI UMETNOSTNI RAZSTAVI

3.

Res je sicer, da je tudi drugod v Evropi kakovost umetnostnega ustvarjanja, čeprav ga pospešujejo in ponekod celo ukazujejo od zgoraj državne oblasti, v zadnjih desetletjih neverjetno padla. V nemirnih in neustaljenih časih resnična umetnost ne cvete, in kar že je, je ali sredstvo za propagando ali je pa površna. Revolucije so res tudi v umetnosti potrebne, iskanje novih potov je nujno in ga je treba samo pozdraviti. Vendar je pa bistvo vsake umetnosti harmonija in lepota. Vsaka veja umetnosti mora popolnoma obvladati svoj način izražanja. Zato mora vsak umetnik najprej postati popolnoma kos izraznim sredstvom, to je tehniki, pisatelj jeziku in slogu, slikar pa risbi, barvi in razsvetljavi. Brez popolnega znanja risanja, obvladanja kolorita in razsvetljave ni slikarske umetnine. Impresionizem je bil revolucija zoper »asfalt« in akademijsko šablono, v bistvu le tehnika barv, pov-

zpela pa se mi do popolnosti v oblikovanju. Oblikujoča umetnost pa mora znati predmet tudi oblikovati. Če bi bila doba, ki je nastopila po impresionizmu, združila pridobitve impresionizma v barvah in svetlobi z dovršenim oblikovanjem, bi bila sedanja oblikujoča umetnost res nova in resnična umetnost. Tako je pa zapadla v skrajno primitivnost.

Tudi naš mladi umetniški rod je obsejala primitivnost, ki ji je tuje spoznanje prvin oblikujoče umetnosti. Kdor zanikuje vse pridobitve stoletij, še ni umetnik. Čisto na novo ustvarjati sam iz sebe ne more nihče. Le Bog je iz nič ustvaril svet. Iz samih umstvenih razglabljanj, posebno če so še plitva, in iz razbrzdane domišljije ne more nastati umetnina, kvečjemu reprodukcija občutkov. Umetnina je vedno harmonija vsebine in izraza.

Naš mladi umetniški rod ni šel skozi klasiko. Kdor res že vse zna, lahko dela tudi poskuse, ne da bi se osmešil. Rod, ki je zrastle že pred zadnjo svetovno vojno, je bil še vzgojen v klasiki. Akademije, če so bile tudi mogoče res že okostenele, so trdo vzgajale; treba se je bilo naučiti nisanja in modeliranja od kraja do konca in učiti leta in leta tehničnih spretnosti. Dobra šola se še

pozna našemu starejšemu umetniškemu rodu, čeprav je eksperimentalna.

Gotovo je, da nam zagrebška in za njo belgrajska akademija nista zadosti vzgojili našega mlajšega umetniškega rodu. Naši ljudje so se izobraževali pred 30 in 40 leti na najmenjše umetnostnih akademijah v Monakovem, na Dunaju, v Parizu in tudi v Pragi. Treba bi zato bilo, da bi hodili naši ljudje spet študirat med veliki svet, da bi prinesli s seboj evropsko znanje iz prve roke in potem ustvarjali iz slovenske duhovnosti in slovenske zemlje. Predvsem pa jim je potrebna klasična izobrazba.

Da so tudi med mlajšim umetniškim rodom talenti, je gotovo. Iz marsikaterih slik, ki je bila na zadnji jubilejni razstavi, na primer iz Miheličeve »Ptujске gore«, udarja velika moč izraza, so pa tudi dela mlajših kiparjev, n. pr. kiparja B. Kalina, ki so za gledalca pravi užitek.

Naj se mlajši slovenski oblikujoči umetniki ogibajo slabih učiteljev, prav kakor filozofiranja ter mrevarjenja občutkov in misli. Vedo naj, da je veselje nad obliko, barvo in lučjo tisto, kar je pogoj za trajne umetnine.

Veliko škoduje naši oblikujoči umetnosti tako pisarjenje o umetnosti kot je pri nas v navadi. Poročevalci o umet-

nostnih stvarih podtikajo posameznim umetnikom in njihovim delom cele sestave izumetničenega in za lase privlečenega umstvenega ozadja in idejnih kolobcij, ki jih nikjer ni in ne bo. To zapeljuje umetnike in občinstvo. Odkar je pri nas dobila prvo besedo tako imenovana umetnostna stilna kritika, ko imamo tudi stolico za umetnostno zgodovino na vseučilišču, naše umetnostno ustvarjanje ne napreduje, ne vem zakaj ne. Kritika naj bi obsojala slabo ter priznavala dobro, ne pa, da bi razčlenjevala vsak zamazek. Sicer pa so slike in kipi zato, da jih gledamo, ne pa, da o njih filozofiramo. Umetnostni poročevalci, če so za to sposobni, bi morali naučiti občinstvo predvsem pravilno gledati umetnine.

Med nami, ki smo majhen narod, je napredek in izboljšanje umetnostne kakovosti laže kot pri velikih narodih, zato ker je vsem in vsakemu vsaka ustvaritev bližja in vsako napako hitreje vidimo. Zaradi tega je mogoče, da doseže oblikujoče ustvarjanje pri nas hitreje višjo raven kot drugod, če bomo imeli ostrejšje merilo in globokejšje spoznanje nas samih kakor doslej in če se ne bomo ravnali po modi, ampak bomo iskali bistvo in prvine prave oblikujoče umetnosti.